3 ખેતી સુધારણા વટહુકમોમાં ખેડૂતો ક્યાં?

ક્રિશ્નકુમાર વિસા

સપ્ટેમ્બર 11, 2020

આશા વેબીનાર સીરિઝ – અન્ન, ખેડૂતો અને સ્વતંત્રતા

એલાયન્સ ફોર સસ્ટેનેબલ એન્ડ હોલિસ્ટિક અગરિકલચર (આશા)

વટ હુકમોના શીર્ષક જ જણાવે છે -

(1) ખેડૂતોની ખેતપેદાશના વેપાર-ધંધા (ને પ્રોત્સાહન અને ટેકા માટેનો) વટ હુકમ 2020

(2) ખેડૂતો (ના રક્ષણ અને સશક્તિકરણની)ને ખેતીલાક્ષી સેવાઓ અને વળતરની ખાતરી માટેના કરારનો વટ હુકમ 2020

(3) જીવન જરૂરિયાતની ચીજવસ્તુઓ (માં સુધારણા માટેનો) વટ હુકમ 2020

તેના વાસ્તવિક નામો

1) એપીએમસી ને બાયપાસ કરતો વાત હુકમ
2) કરાર આધારિત કે કોન્ટ્રાક્ટ ખેતીનો વાત હુકમ
3) ખેતીના વેપાર (ની સ્વતંત્રતા અને અન્ન ના જથ્થાને એકત્રિત કરવાનો) વાત હુકમ

- આ વાત હુકમથી કોને ફાયદો થશે?
- સરકાર આટલી ઉતાવળે શા માટે આવા વાત હુકમો બહાર પડે છે?
- આ ત્રણેય વાત હુકમોનું વાસ્તવિક ચિત્ર શું છે?

કોને ફાયદો થશે? કોને ગેરફાયદો?

ખેડૂતો

X

ખેતીનો
વેપાર

કૃષિ ક્ષેત્ર

ઉપભોગતા
(ઈન્ડસ્ટ્રી પણ)

કોને ફાયદો થશે? કોને ગેરફાયદો?

- ખેડૂતોને માત્ર ઉપભોગતા ના સંદર્ભમાં અને ખેતીને માત્ર અન્ય ખેતરના સંદર્ભમાં ના જોવાય
- ખેડૂતો અને ખેતીના વેપાર વચ્ચે ખૂબ અસમાનતા છે
- કૃષિ ક્ષેત્રને ટેકા માટે જે વાત હુકમો લવાયા છે તે ખરેખર ખેડૂતોના ભોગે ખેતી વેપારને જ મદદ કરતાં છે
- આ કોઈ નવી વાર્તા નથી (અમેરિકાનું કૃષિ ક્ષેત્ર)
- ખેડૂતો અને ઉપભોગતા એ બને નાગરિકો જ છે પણ ખેતી વેપાર નહીં.

જીવન જરૂરિયાતની ચીજવસ્તુઓનો કાયદો

- પહેલાના કાયદામાં ખેડૂતો કે ખેડૂત સંગઠનો પર કહત પેદાશના જથ્થાને સંગ્રહ માટે રોક નહોતી
- પણ ખેતી વેપાર માટે આ રોક હતી, તેથી એ ખેતી વેપાર હેઠળ અન્ન જથ્થાના સંગ્રહની સ્વતંત્રતા માટેનો વાત હુકમ હતો
- પહેલાના કાયદામાં સરકારે જીવા જરૂરિયાતની ચીજવસ્તુઓને મુક્તિ આપી હતી
- ચોક્કસ ખેત પેદાશ જેવી કે ઘઉં, ઘઉની અન્ય બનાવટો, ડાંગર, ચોખા, જાદુ ધાન, ખાંડ, ગોળ, ખાધ્ય તેલ, તેલીબિયાનું ખાધ્ય તેલ, કઠોળ, વનસ્પતિ, ડુંગળી અને બટેટા ઉપર લાઈસન્સની જરૂરિયાત, તેનો સંગ્રહ અને હેરફેર ઉપર રોક ને નાબૂદ કરવામાં આવેલ

જીવન જરૂરિયાતની ચીજવસ્તુઓ પરના સુધારણામાં શૂ છે?

- કેટલાક ચોક્કસ સંજોગો, જેવાકે, યુધ્ધ, દુકાળ, ગંભીર કુદરતી આફતો, ફુગાવો કે વસ્તુઓની કિમતોમાં અતિશય વધારો – માં અન્ન પુરવઠો નિયંત્રિત થશે
- જથ્થાની હદ નિયંત્રણ, એટ્લે કે, આગલા વર્ષે કે 5 વર્ષની સરેરાશને આધારે બાગાયાતી ખેત પેદાશોના રિટેલ વેચાણ પર 100% વધારો કે બગડી ન જાય તેવી સાવસ્તુઓના રિટેલ વેચાણ પર 50% વધારો થયો હોય ત્યારે જ જથ્થાને નિયતરિત કરવા વાત હુકમ કાઢી શકાય
- જો ખેત પેદાશ ઉપર પ્રોસેસિંગની ક્ષમતાઓ વધવાની શક્યતાઓ કે તેના એક્સપોર્ટ – બહાર દેશોને વેચાણ ની શકયતાઓ ન હોય તો આવા હુકમો લાગુ નહીં થાય
- **આ સરકારની અન્ન જથ્થાને નિયંત્રિ કરવાની સત્તાને કાઢી નાખે છે**

જીવન જરૂરિયાતની ચીજવસ્તુઓના કદમાં સુધારણાની અસર

મોટા ખેતી વેપારી માટે

- જથ્થો સંગ્રહની કોઈ સીમા નહીં કે તેના પર નિયંત્રણ નહીં
- વસ્તુ સંગ્રહોની મોટી ચેઇન, પુરવઠો અને બજારોનું નિયંત્રણ
- આયાત કરનાર અને મોટી કંપનીઓ માટે મોટા દરવાજાઓ ખુલશે તેમજ તેમજ આફ્રિકાની જેમ અદાણિ જેવાને મોટા પ્રમાણમાં જમીનો ભાડાપટ્ટે આપશે

ખેડૂતો માટે

- ખેડૂતો માટે તેમની જઠહા સંગ્રહ કે નાણાકીય સ્થિતિમાં કોઈ ફેર નહીં
- ખેતી વેપારની સરખામણી ખેડૂતોની સોદો કરવાની ક્ષમતાઓ ઘટાડશે
- **બજારના ખેતી-વેપાર ઉપર વર્ચસ્વને કારણે ચીજવસ્તુઓની કિમતોમાં ઘટાડો થશે**
- **ખેડૂતોની જથ્થો સંગ્રહ ક્ષમતાઓ વિષે સરકાર ઓછું આકશે કે ધ્યાન નહીં આપે**

એપીએમસીને બાયપાસ કરતો વટ હુકમ

- એપીએમસીને તેમના પ્રશ્નો છે પણ તે વળતર અને વળતર વગરની બાબતોમાં સામૂહિક સોદા માટેની જગ્યા આપે છે. સ્થાનિક સરકાર દ્વારા નિરીક્ષણ અહી એક અગત્યનો ભાગ ભજવે છે. જેમકે, કુરનુલમાં ડુંગળીના ભાવમાં વધારો કે આદિલબાદમાં રૂ માં ભેજ માપવાના અનુભવો
- બિન-નિયંત્રિત નવું શાસન એ એક મોટો પ્રશ્ન છે. કદને આધારે વર્ગીકરણ, તોલ-માપ, ભેજની માપણી વગેરે જેવી વળતર અને વળતર વગરની બાબતોના સંદર્ભે અંતરિયાળ ગામોમાં રહેતા ખેડૂતો અને એપીએમસી બજારોની નજીક રહેતા ખેડૂતોના અનુભવો ઘણા જુદા છે.
- માત્ર ન્યૂનતમ વળતર ચૂકવણા ઉપર નવા સુધારણા હેઠળ જૂજ નિયંત્રણ અને વળતર વગરની બાબતો ઉપર કઈ નહીં
- જો વેચાણ વિખેરાઈ જાય તો સ્થાનિક એકાધિકાર વિકાસશે

એપીએમસીને બાયપાસ કરતો વટ હુકમ

- રાજ્ય સરકારની ભૂમિકા કેન્દ્ર સરકાર પચાવી પડે તે અસ્વીકાર્ય છે. સ્થાનિક નિયંત્રણ અને દેખરેખ જરૂરી છે, રાજ્ય સરકારો ખેડૂતોથી નજીક અને રાજકીય રીતે જવાબદાર છે. આ પહેલા મોટા ભાગના રાજ્યો દ્વારા એપિયાએસી મોડેલ કાયદો સ્વીકારાયો છે.
- **એપીએમસી બજાર નાબૂદ કર્યાનો બિહારનો અનુભવ:** બિહારમાં આ નિયંત્રણ હટાવવાથી ખેડૂતોની બેડી તૂટી કે તેમને સારું વળતર મળ્યું? અન્ય રાજયોની સરખામણીએ બિહારના ખેડૂતોને ડાંગર અને મકાઈનો 25% ભાવ ઓછો મળે છે.
- સંગઠિત એપીએમસી બજારોને નબળી પાડવાથી સરકાર ખેડૂતોને બજારના હસ્તક્ષેપો અને અન્ય પગલાઓથી ન્યૂનતમ ટેકાના ભાવ આપવા અસક્ષમ બનશે. તો આમાં પીએમ-આશા યોજના ક્યાં છે?

કોંટ્રેક્ટ ખેતી વટ હુકમ

- આંધ્ર પ્રદેશ અને તેલંગાણાના હિયાબ્રિડ બિયારણ ઉત્પાદન કરતા ખેડૂતોનો અનુભવ છે કે અત્યારે જે રીતે કોંટ્રેક્ટ ખેતી કરવામાં આવે છે તે બિન-નિયંત્રિત અને નોંધણી વગરની છે, કપનીઓ પોતાની ઓળખ છુપાવવા અને જવાબદારીઓથી છૂટવા વચેટિયાઓ પર ખૂબ આધાર રાખે છે. જને પરિણામે ખેડૂતોનું ભારે શોષણ થાય છે તેમજ યોગ્ય વળતર તેમજ ગુવાત્તયુક્ત બિયારણની જ્વાબદારીમાંથી કંપનીઓ છટકી જાય છે.
- નાના અને સીમાંત ખેડૂતો વચ્ચે એક બાજુ ખુબ અસમાનતા છે તો તેની સામે પેપ્સિકો અને નુઝિવિદુ બિયારણ જેવી કંપનીઓ છે.
- ખેડૂતો (ના રક્ષણ અને સશક્તિકરણ)ને ખેતીલક્ષી સેવાઓ અને વળતરની ખાતરી માટેના કરારનો વટ હુકમથકી ખેડૂતોનું સશક્તિકરણ કે રક્ષણ અથવા સારા વળતર માટેની ખાતરી એ ખરેખર એ કરવામાં ઉણો ઉતરે એવો સુધારો છે.
- ખેતી લક્ષી સેવાઓ એ કંપનીઓ માટે મોટા પ્રમાણમા ખેતીની જમીનો ઉપરના નિયંત્રનું કારણ બનશે

ત્રણેય સુધારનું વાસ્તવિક મોટું ચિત્ર

- ખેડૂતોને સારું વળતર અને બજાર આપે તેવા ટેકા અને હસ્તક્ષેપોની જવાબદારીમાથી સરકારની છટકબારી
- મોટા ખેતી વેપારો દ્વારા કૃષિ ક્ષેત્રે ખૂબ મોટું રોકાણ કે જે કૃષિ ક્ષેત્રને પ્રોત્સાહન આપશે
- સરકારનું કહેવાનું છે કે આ બધુ જ ખેડૂતોને મદદ કરશે પણ વાસ્તવિકતામાં તેને મને છે કે નહીં તે સ્પષ્ટ નથી. જે રીતે લોકડાઉનના સમયમાં આ વટ હુકમો પસાર કરવાની સરકારે ઉતાવળ દેખાડી તે જોતાં લાગે છે કે સામાન્ય સંજોગોમાં આવા વટ હુકમો લાવે તો સરકારને ખેડૂતોનો ગંભીર વિરોધ સહન કરવો પડે.

બીજેપી અને એનડીએ સરકારની આડીઅવળી નીતિ

- **માર્ચ/ મે 2014: ન્યૂનતમ ટેકાના ભાવ વધારવાના તેમજ દરેક ખેડૂતને ન્યૂનતમ ટેકાના ભાવ મળે તેવા મોટા વાયદા**
- **જૂન 2014- ડિસેમ્બર 2017: ન્યૂનતમ ટેકાના ભાવમાં ખૂબ ઓછો વધારો. રાજ્ય સરકારોને બોનસ આપવાથી રોક્યા. શાંતકુમાર કમિટીના અહેવાલમાં એફસીયાઈ, ન્યૂનતમ ટેકાના ભાવ અને પેદાશ ઉપલબ્ધતાને ઓછી આંકવામાં આવી. સરવોચ ન્યાયાલયના સોંગધનમાં દ્વારા જણાવાયું કે ન્યૂનતમ ટેકાના ભાવમાં વધારો કરવો શક્ય નથી. ન્યૂનતમ ટેકાના ભાવ વિષે કઈ જણાવ્યા વગર ખેડૂતોની આવક બમણી કરવાનો નવો વાયદો.**
- **જાન્યુઆરી 2018 પછી : ન્યૂનતમ ટેકાના ભાવ વિશેનો વાયદો ફરી કહેવામાં આવ્યો** (A2+FL +50%), **ન્યૂનતમ ટેકાના ભાવમાં વધારો, વળતર ઘટ ચૂકવાના યોજના, પીએમ-આશા યોજના, 22000 ગ્રામ હાટને સુધારવની ગ્રામ યોજના…**
- **જૂન 2020 પછી:** 3 ખેતી સુધારવા વટ હુકમો ખેતી-વેપાર ક્મપનીઓ ખેડૂતોને યોગ્ય વળતર મળે તે માટે ખાતરી આપશે

ખેડૂતોને શું જોવે છે

- ખેતી માટે સરકારી ટેકો ખૂબ જરૂરી છે. ખેડૂતોના ફાયદા માટે સરકારી હસ્તક્ષેપો બંધ થવા એ મૃગજળ જેવુ છે, આ મોટા ખેતી વેપાર કંપનીઓ દ્વારા જ પડાવી લેવામાં આવશે.
- ખેતીલાક્ષી 3 વટ હુકમો ખેડૂતો માટે હાનિકારક છે અને તે તાત્કાલિક ધોરણે પાછા ખેચાવા જોવે
- ખેડૂતો અને ખેડૂત સંગઠનોની બજાર સાથે સોદો કરવાની અને વેલ્યૂ ચેનમાં મોટો ભાગ મેળવી શકે તે માટે, ખાસ કરીને પેદાશ સંગ્રહ અને તેના ઉપર પ્રોસેસ કરવાની ક્ષમતાઓ વિકસાવી તેમાં નાણાકીય ટેકાથી રોકાણ કરવાની જરૂર છે
- મોટા ભાગના પાડો માટે **ન્યૂનતમ ટેકાના ભાવનું અમલીકરણ: કર્નાટકનો રાગી અને જુવાર માટે તેમજ ઓરિસા નો મિલેટ – જાડા ધાન માટેનો પ્રયાસ અને અનુભવ બતાવે છે કે સરકારી હસ્તક્ષેપથી પાક વિવિધતાને વેગ મળે છે.**

ખેડૂતોને શું જોવે છે

- એઆઈકેએસસીસીના ખેડૂતોનું લાભકારી ન્યૂનતમ ટેકાના ભાવની ખાતરીનું વિધેયક ખેડૂતો નક્કી કરેલ ન્યૂનતમ ટેકાના ભાવ જુદા જુદા પગલાઓ થકી મેળવે તે માટે સરકારને બાધ્ય કરે છે -
  - જ્યારે વળતર ન્યૂનતમ ટેકાના ભાવથી ઓછું હોય ત્યારે યોગ્ય બજાર હસ્તક્ષેપ
  - જાહેર વિતરણ વ્યવસ્થા અને આઇસીડીએસમાં વિવિધતાલક્ષી અન્ન માટે સરકાર દ્વારા ખરીદારીમાં ઘટતું કરવું
  - કિંમતનું વળતર અને નિજી વેપારીઓને પ્રોત્સાહન
  - બજારમાં બધી જ હરાજી માટે ન્યૂનતમ ટેકાના ભાવ એ જ તાળીયાના ભાવ
  - દરેક કરારો માટે ન્યૂનતમ ટેકાના ભાવ એ જ તાળીયાના ભાવ
  - યોગી કિમંત અને બજારનો ટેકો, ખાસ કરીને સંસ્થાકીય ધિરાણ, ખરા ખેતી કરનાર ખેડૂતોની યોગ્ય ઓળખ, આપત્તિ સામે રાહત અને વીમો તેમજ આવકનો ટેકો – આમ એક બસકેટરૂપે જુદા જુદા પગલાઓ